

Rapport

Evaluering af Familiehuset i Rebild Kommune

En forebyggende indsats til familier med børn i alderen 0-18 år

Helle Hansen, Kasper Skou Arendt & Line Mehlsen

Evaluering af Familiehuset i Rebild Kommune – En forebyggende indsats til familier med børn i alderen 0-18 år

© VIVE og forfatterne, 2018

e-ISBN: 978-87-7119-502-6

Projekt: 100668

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVE blev etableret den 1. juli 2017 efter en fusion mellem KORA og SFI. Centeret er en uafhængig statslig institution, som skal levere viden, der bidrager til at udvikle velfærdssamfundet og den offentlige sektor. VIVE beskæftiger sig med de samme emneområder og typer af opgaver som de to hidtidige organisationer.

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

I 2017 har VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd fulgt familierne i Familiehuset i Rebild Kommune. Familiehuset er en forebyggende dagbehandlingsforanstaltning for familier med børn i alderen 0-18 år, der har særligt behov for støtte. Støtten består oftest i forløb, bevilget under servicelovens § 11 og § 52. Familiehuset arbejder ud fra en systemisk erkendelsesteoretisk tilgang og en narrativ metode. Den systemiske tilgang til arbejdet i Familiehuset bygger på den antagelse, at man for at kunne forstå en situation eller et menneskes handlinger skal indtage den kontekst og de relationer, som personen er i. Herved forstås både familien og det netværk, der er omkring familien. Den narrative tilgang sætter fokus på de historier og fortællinger, den enkelte person har om sig selv og andre, og hvordan nogle fortællinger bliver dominerende. Der er i arbejdet med den narrative metode fokus på at opdage og skabe nye fortællinger om det, der foregår i den enkeltes liv.

Evalueringen består af en kvalitativ og en kvantitativ del. De deltagende familier har svaret på et spørgeskema ved forløbets opstart og afslutning. Skemaet indeholder spørgsmål om, hvordan forældrene trives i forælderrollen, om deres barns styrker og svagheder, og om, hvordan de har det mentalt. Der er besvarelser fra 36 familier. Derudover er der gennemført interview med Familiehusets leder, et gruppeinterview med medarbejderne og interview med fem familier, der er i gang med et forløb eller har modtaget familiebehandling i Familiehuset. Her fokuseres der på, hvordan Familiehuset arbejder, og hvordan familierne oplever at komme i Familiehuset, samt hvad familierne oplever af ændringer som følge af at være i Familiehuset.

En stor tak rettes til medarbejderne ved Rebild Kommunes Familiehuset, der har ydet en stor indsats i forhold til at indsamle spørgeskemaer, svare på spørgsmål og stille op til interview. Og endelig rettes en stor tak til de forældre, der gennem interview har bidraget med vigtige perspektiver på Familiehusets arbejde samt deres oplevelse af behandlingsforløbet og de ændringer, der er sket i deres familie.

Rapporten er skrevet af seniorkonsulent Helle Hansen, analytiker Line Mehlsen og videnskabelig assistent Kasper Skou Arendt. Evalueringen er finansieret af Rebild Kommune.

København, marts 2018

Torben Tranæs

Indhold

Sammenfatning	5
Forældrenes oplevelse af at komme i Familiehuset	5
Familiernes udvikling under forløbet i Familiehuset.....	6
1 Indledning.....	7
1.1 Elementerne i evalueringen	7
2 Forløbene i Familiehuset.....	9
2.1 Familiehusets praksis og metode	9
2.2 Familiernes indledende tanker om forløbet	13
2.3 Arbejdet med familierne	14
2.4 Aktiviteter i forbindelse med samtalerne.....	16
2.5 Resultaterne i familierne	18
2.6 Afslutningen af forløbene.....	21
2.7 Opsamling.....	22
3 Familiernes udvikling.....	23
3.1 Datagrundlag og analytisk tilgang.....	23
3.2 Karakteristik af deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen	24
3.3 Ændringer i den generelle trivsel	27
3.4 Ændringer i forældrenes generelle stressniveau	29
3.5 Ændringer i børnenes trivsel og adfærd	30
3.6 Opsamling.....	32
Litteratur	33

Sammenfatning

I denne rapport præsenterer vi evalueringen af Familiehuset i Rebild Kommune. Familiehuset er en forebyggende dagbehandlingsforanstaltning for familier med børn i alderen 0-18 år, der har særligt behov for støtte. Støtten består oftest i forløb, bevilget under servicelovens § 11 og § 52. Familiehuset arbejder ud fra en systemisk erkendelsesteoretisk tilgang og en narrativ metode. Den systemiske tilgang til arbejdet i Familiehuset bygger på den antagelse, at man for at kunne forstå en situation eller et menneskes handlinger skal inddrage den kontekst og de relationer, som personen er i. Derved fjernes fokus fra det enkelte barn og rettes mod de mønstre, der er i familien, og hvordan disse kan ændres. Den narrative tilgang sætter fokus på de historier og fortællinger, den enkelte har om sig selv og andre, og hvordan nogle fortællinger bliver dominerende. Der lægges vægt på, at kun problemet er problemet – at det ikke er personen, der er problemet. Der er i arbejdet med den narrative metode fokus på at opdage og skabe nye fortællinger om det, der foregår i den enkeltes liv.

I 2017 fulgte VIVE familierne i Familiehuset i Rebild. De deltagende familier har svaret på et spørgeskema ved forløbets opstart og afslutning. Her har forældrene svaret på en række spørgsmål om, hvordan de trives i forælderrollen, om deres barns styrker og svagheder, og om, hvordan de har det mentalt. Der er indsamlet 70 opstartsskemaer og 51 afslutningsskemaer. Både mor og far har haft mulighed for at svare på spørgeskemaet, så evalueringen viser besvarelserne for 36 familier ved opstart og 30 familier ved afslutningen. Derudover er der gennemført interview med Familiehusets leder, et gruppeinterview med medarbejderne og fem interview med fem familier, der er i gang med et forløb eller har modtaget familiebehandling i Familiehuset. Her fokuseres der på, hvordan Familiehuset arbejder, og hvordan familierne oplever at komme i Familiehuset, samt hvad de får ud af det.

Forældrenes oplevelse af at komme i Familiehuset

Interviewene med fem forældrepar viser, at familierne generelt er glade for at komme i Familiehuset. Nogle af de ting, som flere familier fremhæver, er:

- De oplever Familiehuset som et trygt rum, hvor de føler sig set, hørt og forstået.
- Flere af forældrene fremhæver, at den positive og anerkendende tilgang til samtaler og aktiviteter i Familiehuset har hjulpet dem til at se og forstå mønstrene i deres familie samt at se de ressourcer, der er i deres familie. Dette har bl.a. resulteret i, at nogle af forældrene oplever at have fået en bedre forståelse for, hvorfor deres børn reagerer, som de gør, i tilspidsede situationer, og at de har lært at håndtere konflikter eller pressede situationer på alternative måder.

For nogle familier indgår der også aktiviteter i forløbet, hvor de eksempelvis kan træne samspil med deres børn. Aktiviteterne er med til at give familierne nye værktøjer, der understøtter en bedre kommunikation i familierne, og som er med til at skabe struktur og rammer. Nogle familier fortæller dog, at det kan være svært at overføre det, de arbejder med i Familiehuset, til deres hjem og få det forankret i hverdagen. Dette er også en udfordring, der kommer til udtryk i forbindelse med afslutningen af forløbene, hvor flere fortæller, at det kan være svært at slippe Familiehuset, fordi de forbinder det med den positive udvikling, som de har oplevet. Fremadrettet kan Familiehuset have fokus på:

- Hvordan man i højere grad understøtter forældrene i at forankre det, de lærer i Familiehuset, i deres hverdag. Dette kan eksempelvis være ved i højere grad at gennemføre aktiviteter hjemme hos familierne og ved at gøre formålet med forskellige aktiviteter meget tydeligt for forældrene.
- Hvordan man kan mindske forældrenes bekymring om afslutningen af forløbene og hverdagen herefter.
- Om man kan imødekomme forældrenes behov for mere fleksible mødetidspunkter i Familiehuset.

Familiernes udvikling under forløbet i Familiehuset

I spørgeskemaet fokuseres der på, hvordan forældrene trives i forælderrollen, hvordan de har det mentalt, og på deres barns styrker og svagheder. Derudover spørger vi ind til forældrenes tilfredshed med forløbet. 42 pct. giver forløbet 10 på en skala fra 0 til 10, hvor 0 er 'slet ikke tilfreds', og 10 er 'meget tilfreds'. Forældrene er blevet bedt om at angive, hvad der har været anledning til deres tilfredshed/utilfredshed med forløbet. Forældrene fremhæver følgende:

- at de redskaber, de får at arbejde med, skaber positive resultater
- forløbet har været med til at belyse hidtil skjulte problematikker samt har bidraget til, at de nu kan betragte deres barn og de svære situationer i familien i et nyt, positivt lys.

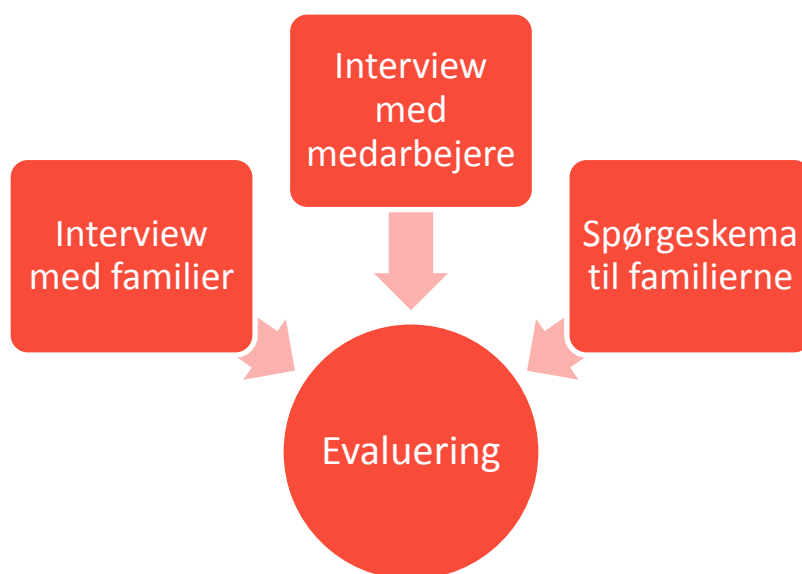
Forældrene har svaret på et spørgeskema ved opstarten af forløbet og igen ved afslutningen. Resultaterne af evalueringen er:

- Der ses en reduktion i forældrenes stressniveau, målt ved Parental Stress Scale, fra starten til afslutningen af deres forløb i Familiehuset.
- Derudover trives forældrenes også bedre ved forløbets afslutning. Dette er målt med WHO-5, der er fem spørgsmål, der måler det øjeblikkelige psykiske velbefindende.
- Der ses signifikante forbedringer i børnenes trivsel, målt ved The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). Både den samlede SDQ-score og deres emotionelle problemer, adfærdsvanskeligheder og problemer med jævnaldrende bliver signifikant mindre.
- Signifikant flere af børnene scorer inden for normalområdet ved afslutningen af forløbet, sammenlignet med ved opstarten. Dette indikerer, at børnene har færre problemer ved afslutningen. "Normalområdet" er den SDQ-score, som børn i gennemsnit vil have i aldersgruppen ved besvarelse af spørgeskemaet.

1 Indledning

Formålet med den undersøgelse, hvis resultater beskrives i denne rapport, er at afdække, hvordan familierne oplever familiebehandlingstilbuddet i Familiehuset i Rebild Kommune, samt evaluere, hvorvidt der sker en udvikling i forældrenes og børnenes trivsel og en reduktion af forældrenes omfang af stress i forældrerollen. Rapporten indeholder desuden en beskrivelse af Familiehuset og de metoder, der anvendes i huset.

Figur 1.1 Elementerne i evalueringen af Familiehuset i Rebild Kommune

Kilde: Egen fremstilling.

1.1 Elementerne i evalueringen

Familiehuset i Rebild er en forebyggende dagbehandlingsforanstaltning for familier med børn i alderen 0-18 år, der har særligt behov for støtte. Støtten består oftest i et forløb, bevilget under servicelovens § 11 og § 52. Familierne kan blive henvist af en kommunal sagsbehandler, hvis det vurderes, at deres barn har nogle udækkede behov, eller hvis barnet er truet i forhold til sin trivsel og udvikling.

Familiehuset arbejder ud fra en systemisk erkendelsesteoretisk tilgang og en narrativ metode. Den systemiske tilgang til arbejdet i Familiehuset bygger på den antagelse, at man for at kunne forstå en situation eller et menneskes handlinger skal inddrage det større system, som dette menneske indgår i – det vil sige den kontekst og de relationer, som personen er i. Derfor inddrages netværket også. Det kan i Familiehusets sammenhæng være lærere, pædagoger eller andre, der møder børnene i hverdagen. Derved forskydes fokus fra det enkelte barn til de mønstre, der er i familien, og hvordan disse kan ændres. Metoden beskrives yderligere i afsnit 2.1.2.

Til evalueringen af familiebehandlingen i Familiehuset er der brugt en mixed method-strategi. Dette giver mulighed for at følge familiernes udvikling og samtidig opnå en mere dybdegående viden om behandlingsindsatsen, samt om, hvordan medarbejdere og familier oplever indsatsen.

De kvalitative data til evalueringen er indsamlet via et interview med Familiehusets leder, et gruppeinterview med medarbejderne og fem interview med fem familier, der har modtaget familiebehandling i Familiehuset. Familierne til interviewene er udvalgt af lederen i Familiehuset, og de repræsenterer de forskellige typer sager, som huset arbejder med. Formålet med at inddrage kvalitative interview er at uddybe, hvordan Familiehuset arbejder, og hvordan familierne oplever at komme i Familiehuset, samt hvad de får ud af det.

De kvantitative data bygger på et spørgeskema til forældrene, der indgår i et forløb i Familiehuset. Data er indsamlet i to runder. Første runde foregik ved opstarten af forløbet, mens anden runde foregik ved afslutningen af forløbet.

Ved forløbets opstart er forældrene blevet bedt om at besvare et spørgeskema om bl.a. deres uddannelses- og beskæftigelsesmæssige baggrund samt deres forventninger til forløbet og desuden en række spørgsmål om, hvordan de trives i forælderrollen, om deres barns styrker og svagheder, og om, hvordan de har det mentalt. Der er brugt internationale, validerede instrumenter til at måle dette. Ved forløbets afslutning er forældrene igen blevet spurgt om disse emner. Evalueringen af Familiehuset tager primært udgangspunkt i en række deskriptive analyser. Her sammenligner vi gennemsnit fra opstartsskemaet med gennemsnit fra afslutningsskemaet og bestemmer ved hjælp af t-test, om der er tale om statistisk signifikante ændringer over tid.

Rapporten er opbygget således, at resultaterne fra den kvalitative del om selve indholdet i familiebehandlingen og familiernes oplevelse heraf præsenteres først. Derefter præsenteres resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen og analysen af de kvantitative data.

2 Forløbene i Familiehuset

Familiehuset i Rebild tilbyder familiebehandling til familier med børn i alderen 0-18 år i form af forebyggende og støttende indsats, der er bevilget under servicelovens § 11 og § 52. Familierne bliver henvist til Familiehuset, hvis det vurderes, at deres barn har nogle udækkede behov, eller hvis barnet er truet i forhold til sin trivsel og udvikling. Familierne kan blive henvist af en kommunal sagsbehandler, men familierne kan også selv henvende sig til kommunen med et ønske om støtte og derefter blive henvist til Familiehuset.

Forløb efter § 11 og § 52 i lov om social service

- Indsatser under § 11 er rettet mod familier, der har en forældrekompetence, og er målrettet konkrete, afgrænsede problemstillinger. En stor andel af § 11-sagerne i Familiehuset involverer skilsmisseg familier, hvor børnene er fanget i en konflikt. Målgruppen for § 11 kan også være familier med teenageproblematikker, angstproblematikker, ADHD-problematikker eller lignende. I § 11-sager er det ofte familierne selv, der har formuleret målene i deres handlingsplan.
- Ved § 52 er sagerne af mere alvorlig karakter end dem, der er omfattet af § 11. I § 52-sagerne er der lavet en børnefaglig undersøgelse (en såkaldt § 50-undersøgelse) på baggrund af mistanke om mistrivsel hos et eller flere børn. Det er ofte et længere forløb, fordi der skal en meget større indsats til. I § 52 er det myndigheden, der har formuleret målene i handleplanen.

Med udgangspunkt i interviewene med medarbejderne og familierne beskriver vi i de følgende afsnit Familiehusets behandlingstilbud, de metoder, der anvendes, samt hvordan medarbejderne og familierne oplever arbejdet med disse og udbyttet heraf.

2.1 Familiehusets praksis og metode

I det følgende afsnit beskrives det, hvordan arbejdet i Familiehuset er organiseret, og hvilke metoder medarbejderne arbejder ud fra. Endelig beskrives strukturen i de forløb, som familierne modtager i Familiehuset.

2.1.1 Arbejde i team

I Familiehuset arbejder medarbejderne i team, også kaldet "makkerskaber". Det vil sige, at der er to medarbejdere tilknyttet hver familie i Familiehuset. Makkerskaberne er ikke faste, men sammensættes med udgangspunkt i den enkelte families behov og medarbejdernes kompetencer. Det er lederen, der sammensætter makkerskaberne i forhold til hver familie, der bliver henvist til Familiehuset. Lederen fortæller, at hun ser på medarbejdernes kompetencer i forhold til en konkret sag, men at udgangspunktet for den måde, de arbejder på, er, at alle skal kunne arbejde med en given sag:

Her skal alle kunne arbejde sammen. Og man skal også kunne arbejde med de sager, der kommer ind, uanset hvad det er for nogle sager.

Derudover afhænger sammensætningen af medarbejdere af, hvilke medarbejdere der har tid til at starte en ny familie op. Lederen i Familiehuset kan også indgå i makkerskaberne, hvilket dels giver en fleksibilitet i forhold til at sammensætte et team til en konkret familie, og derudover giver det lederen et indblik i sagerne i Familiehuset, og hvordan medarbejderne arbejder.

Medarbejderne fortæller, at det varierer, hvordan de fordeler rollerne i makkerskaberne imellem sig. Det kan eksempelvis være, at den ene medarbejder skal være primær i samtalen med familien, mens den anden er mere tilbagetrukket, tager noter og ser på, hvad der sker i rummet. På et tidspunkt i samtalen inviteres den observerende medarbejder til at fortælle, hvad vedkommende har lagt mærke til. Medarbejderne oplever, at familierne reagerer positivt, når noget, de har sagt, bliver gengivet. De kan blive overraskede og sige: "Gud, har jeg virkelig sagt det?". Det er medvirkende til, at familierne føler sig set og genkendt. I makkerskabet kan medarbejderne også aftale, at de begge to skal være på, fordi der er brug for hjælp til at få foldet noget bestemt ud.

Når medarbejderne er færdige med en samtale, evaluerer de samtalen sammen. Medarbejderne fortæller, at de for tiden har fokus på, hvad de selv og deres makker gjorde godt i samtalen. Dette er for at "spille hinanden gode" og på den måde optimere makkerskaberne. Evalueringen kan også have fokus på, om de som medarbejdere taler for meget, da det vigtige er, at familierne snakker. Lederen fortæller, at den feedback, som medarbejderne giver hinanden, når de evaluerer deres arbejde, er afgørende for, at medarbejderne hele tiden kan udvikle sig:

Feedback er vigtig, fordi det er den billigste måde, vi kan blive ved med fagligt at udvikle hinanden. Og jeg tænker, at det styrker vores relationer, at vi får gjort det her. [...] Det er vigtigt for huset, at vi har nogle stærke relationer, der kan bære, at vi siger til hinanden: "Det var søreme noget lort, vi fik lavet her" eller: "Jeg synes godt nok, at du røg ud ad et sidespor her."

Adspurgt, om der er noget ved måden at arbejde på, der kan være svært eller udfordrende, fortæller en medarbejder, at det kan være udfordrende at være to hele tiden, fordi der er en dimension mere, man skal lægge mærke til:

Du skal både kunne se, hvad familierne har brug for, du skal vide, hvor du selv er, du skal også kunne vide, hvor din makker er, og hvordan din makker er i forhold til familien. Så der er kommet et kommunikationsled mere på. Så det er udfordrende, og det er helt nødvendigt, at vi forbereder os og snakker sammen, og at vi efterevaluerer.

Ifølge medarbejderen kræver denne måde at arbejde på, at medarbejderne hele tiden forbereder sig og evaluerer sammen, da man ellers kan komme til at føle sig misforstået og derved komme til at føle sig blottet i makkerskabet. En medarbejder sammenligner det at arbejde i makkerskaberne med at gå i svømmehallen. Hun fortæller videre:

Det er jo nærmest som at blive klædt af. [...] Men til sidst så er det det mest naturlige i verden. Og det, der er det fedeste af det hele, det er, at det kræver, at man er faglig – det kræver, at man er dygtig. Det kræver, at man har spidset sine blyanter hver dag, når man tager ind på arbejdet. Og har man ikke det, så skal vi nok finde ud af det: "Øh, var det dér én fra lommen, eller var der noget faglighed i det?" [medarbejderne griner].

Medarbejderne mener, at det er afgørende, at de i deres makkerskaber også har mod til at vende tilbage til noget, der eventuelt ikke er gået så godt, og få talt om det, så de hele tiden kan udvikle sig.

2.1.2 Den systemiske/narrative tilgang

I Familiehuset arbejder de ud fra en systemisk erkendelsestilgang. Ved en systemisk tilgang forstås, at arbejdet i Familiehuset bygger på den antagelse, at man for at kunne forstå en situation eller et menneskes handlinger skal inddrage det større system, som dette menneske indgår i – det vil sige den kontekst og de relationer, som personen er i. Det betyder også, at hvis et barn eller et

andet medlem i familien har et problem, så er det noget, der smitter af på hele familien. På den måde flyttes fokus fra det enkelte individ og eventuelle mangler eller karaktertræk ved den enkelte til relationerne og processer omkring individet. Medarbejderne i Familiehuset fortæller, at de har fokus på de mønstre, der er i familien. Det kan fx være disse mønstre, der gør, at forældrene ikke tager lederskabet i familien og ikke går forrest. Endelig er udgangspunktet i den systemiske tilgang, at alle til enhver tid gør deres bedste ud fra de forudsætninger, de har.

Den narrative tilgang sætter fokus på de historier og fortællinger, vi har om os selv og andre, og hvordan nogle fortællinger bliver dominerende. Der lægges vægt på, at kun problemet er problemet – at det ikke er personen, der er problemet. Der er i arbejdet med den narrative metode fokus på at opdage og skabe nye fortællinger om det, der foregår i den enkeltes liv. En medarbejder forklarer:

Det narrative består også i, at vi ikke sidder fast i de dominerende negative historier, men vi vil gerne prøve at folde det ud og se, jamen, hvornår lykkes det, for det skal vi til at have noget mere af og få fortalt nogle af de historier, der ikke er blevet fortalt.

En anden medarbejder tilføjer, at det også handler om ressourceafdækning i familierne:

Hvilke ressourcer har vi i familien, der kunne være løsningen på den her problemfortælling? Og vi arbejder heller ikke med, at vi kun er eksperter her i huset. Vi arbejder med, at de arbejder med indsigt i deres egen [familie].

En anden medarbejder supplerer: *Vi kan stille en masse spørgsmål, der kan gøre jer klogere på jeres eget liv, for det er jer, der kender jeres egne børn bedst.*

En medarbejder fortæller, at de har stort fokus på, at familierne skal være agenter i deres eget liv, og det betyder, at det også er familierne, der skal og kan arbejde med at løse problemerne. Medarbejderen oplever, at det giver familierne en tilfredshed, at de bliver set som nogen, der kan løse deres egne problemer, og at de opdager nye ressourcer i familien. Medarbejderen uddyber:

Sammenlignet med det, jeg lavede før, så er familierne i det her tilbud meget i arbejdstøjet selv, og der ser man også en anden tilfredshed hos de familier, der kommer her, der oplever, at de har den kraft. Når man kommer ind her og har siddet i nogle problemer i mange år, eller i en svær periode i hvert fald, så er mange forældre og børn slidt ned og har en negativ opfattelse af sig selv, og over kort tid begynder de faktisk at få øje på, hvad der er af skjulte ressourcer imellem hinanden i familien.

Interviewer: *Men hvordan reagerer de på det [at familierne selv skal i arbejdstøjet]? Der er vel nogle, der forventer, at I er eksperter, når de kommer sådan et sted?*

En anden medarbejder: *Vi gør meget ud af at skabe et udgangspunkt, en ramme, som alle kan sige ja til. Det vil sige, at hvis der kommer nogle familier, der har en forventning om, at vi skal løse tingene, så har vi ikke været tydelige nok.*

Medarbejderne ser det altså som deres ansvar, at familierne ved et for-besøg bliver informeret om, at de ikke kan få løst deres problemer i Familiehuset, uden at de selv arbejder aktivt for det. På for-besøget i Familiehuset kan medarbejderne godt opleve, at familierne kommer med et ønske om, at medarbejderne skal fikse noget for dem, eller at familierne har en mekanisk opfattelse af, at de kommer her for at få værktøjer og redskaber. Derfor sørger de for at være tydelige over for

familierne om den måde, som de kommer til arbejde på i Familiehuset, så familierne ved, hvad de går ind til. En medarbejder siger:

Der kommer mange med et ønske om, at vi skal fikse noget for dem. Den meget mekaniske opfattelse af, at de kommer her for at få værktøjer og redskaber.

En anden medarbejder tilføjer: *Og det er barnet, vi skal skrue på, og det ender altid med, at det er forældrene, der kommer i arbejdstøjet.*

2.1.2.1 Hvordan holder man fast i metoderne?

Både lederen og medarbejderne i Familiehuset tillægger deres fælles metoder stor betydning for arbejdet i Familiehuset. Adspurgt om, hvordan de sikrer, at nye medarbejdere får metoderne ind under huden, fortæller medarbejderne, at nye medarbejdere i Familiehuset får en af de mere erfarne medarbejdere som mentor i de første 3 måneder. Derudover sidder nye medarbejdere med, når de andre makkerskaber har samtaler med familierne for at få et indblik i, hvordan de arbejder i Familiehuset.

Medarbejderne bruger deres makkerskaber til hele tiden at holde hinanden op på metoden. Derudover oplever de, at makkerskabet giver dem en tryghed, der gør, at de kan være kreative og eksperimenterende i Familiehuset. "Der er hele tiden gejst, bevægelse og udvikling i huset," fortæller en medarbejder.

Derudover har de faglig sparring på deres personalemøder, og yderligere har de supervision med en metodekyndig for at vedligeholde dette metodiske udgangspunkt. Supervisionen koncentrerer sig om konkrete sager, som medarbejderne gerne vil have supervision på.

Medarbejderne oplever, at der er en stor entusiasme blandt de ansatte i Familiehuset i forhold til teori og metode og en faglig stolthed omkring deres arbejde. Medarbejderne oplever, at det, at de har et fælles fagligt grundlag, er det, der gør den store forskel, og det, der er anderledes fra det, som medarbejderne har prøvet de andre steder, de har arbejdet. En medarbejder fortæller: "Vi snakker og diskuterer meget, men vi befinder os hele tiden inden for det samme felt." På andre arbejdspladser har de oplevet, at der var metodefrihed blandt medarbejderne, og derved blev det meget personafhængigt, hvad det var for en indsats, familierne fik.

2.1.3 Opstart og mødefrekvens

Familierne, der er blevet henvist til Familiehuset, starter med at komme til et for-besøg af en halv til en hel times varighed. Formålet med for-besøget er, at familierne skal se Familiehuset og høre om, hvad huset kan tilbyde. Hvis familien takker ja til Familiehusets tilbud, inviteres de til et opstartsmøde. Familierne bliver bedt om at invitere alle deres vigtigste netværkspersoner med til opstartsmødet – det kan være familiemedlemmer, klasselæreren, PPR-psykologer mv. Tilgangen til opstartsmøderne er inspireret af den systemiske tænkning, og møderne foregår som et struktureret interview, hvor der bliver lyttet, og hvor der kommer flest mulige historier om barnet frem. Lederen fortæller, at det har en betydning, at der bliver lyttet, at alle hører de samme ting, og at alle synspunkter er lige vigtige. Til opstartsmødet gennemgår lederen fra Familiehuset målene fra familiernes handleplan sammen med familierne, og familien får lejlighed til at sige, om de er enige i det, der står i handleplanen, og om der er mere, som de gerne vil arbejde med.

Efter opstartsmødet indkalder familiens primære behandler i Familiehuset familien til den første samtale, hvor familierne opfordres til at tage alle deres børn med. Til den første samtale benytter

medarbejderne ofte redskabet Signs of Safety med familierne, hvor målene for forløbet igen formuleres. Signs of Safety er en metode, der har et overordnet mål om at skabe samarbejde og partnerskab med familien om en løsning, der kan skabe sikkerhed og trivsel for barnet (Socialstyrelsen, 2017a). Medarbejderne oplever, at forældrenes ressourcer tit kommer frem i Signs of Safety, fordi de bl.a. ser på, hvad forældrene tidligere har gjort, som virkede godt. Et andet vigtigt formål er, at børnene får en stemme, når man benytter Signs of Safety.

Forløbene i Familiehuset under § 11 varer som udgangspunkt 3 måneder og indeholder maksimalt 12 samtaler. De fleste familier kommer en gang om ugen, og enkelte kommer hver anden uge. At familierne kommer hver uge, gør, at der løbende kan justeres, hvis der er noget, der kører skævt. Det planlægges ofte fra gang til gang, hvem der skal deltage i de enkelte samtaler – om fx børnene skal være med eller ej. Men det er aldrig en mulighed, at børnene ikke skal med til nogen samtaler i Familiehuset. Medarbejderne fortæller, at nogle forældre ønsker, at børnene også kommer alene, fordi de er bekymrede for, om der er noget, som børnene ikke siger, når forældrene er der. Her arbejder medarbejderne for, at der skal udvikles så meget tillid, at børnene kan åbne op, når forældrene er der. Og de prøver at forklare forældrene, at det er vigtigt, at der bliver skabt så meget tillid, så børnene kan fortælle om det, der fylder for dem, når forældrene er der. Derfor foretrækker medarbejderne som udgangspunkt, at børn og forældrene er der sammen, men i nogle tilfælde er der samtaler med børnene alene.

2.2 Familiernes indledende tanker om forløbet

De interviewede forældre havde forskellige forventninger til at skulle starte i Familiehuset. Forældrene fortæller, at de overvejende har været positive over udsigten til at få hjælp til deres udfordringer, men nogle fortæller også, at de kan huske, at de havde en vis bekymring eller skepsis ved at skulle starte i Familiehuset. Denne bekymring har for nogles vedkommende bundet i en uvished om, hvad de præcis ville blive udsat for i Familiehuset, og nogle har også været bekymrede for, om det kunne få negative følger for deres børn. En familie fortæller om, hvordan det var svært for dem at blive anbefalet et forløb i Familiehuset:

Den ene forælder: Jeg tror også, at vi tog det meget personligt, at der var noget galt med os.

Den anden forælder: Og så var jeg meget fordomsfuld over for det. Det lyder ikke så pænt at sige, men at det er misbrugere, og det er sociale tabere ... socialt udfordrede mennesker, der kommer sådan et sted her. Men det var kun, fordi jeg ikke kendte til det. [...] Jeg synes, at det var meget vigtigt, at [datteren] ikke blev udstillet. Det skal ikke være hendes problem, at det var pga. hende [at familien var i Familiehuset].

En anden familie fortæller, at deres indledende skepsis primært skyldtes, at det var svært at vide helt, hvad de kunne forvente af deres forløb i Familiehuset.

En familie fortæller, at de oplevede, at de manglede hjælp til deres barn, og at der ikke var andre tilbud, de kunne få, end Familiehuset. Derfor valgte de at tage imod tilbuddet i Familiehuset og forsøge at se positivt på den hjælp, de kunne få. I en anden familie fortæller en forælder, at hun, da hun fik tilbuddet om at starte i Familiehuset, var i en situation, hvor hun ikke følte, at hun havde et valg, hvis hun ønskede at beholde sit barn. Hun fortæller, at hun dog havde en forventning om, at hun ved at starte i Familiehuset kunne få lukket et kapitel fra fortiden og få en anden tilgang til forælderrollen.

Det er altså med en vis skepsis, at de interviewede forældre er startet i Familiehuset. Forældrene fortæller dog, at de ved det første møde i Familiehuset følte sig godt taget imod, og at dette gjorde dem mere trygge i forhold til det forløb, som de stod overfor.

2.3 Arbejdet med familierne

Det, der arbejdes med i Familiehuset, afhænger af den enkelte families udfordringer. Medarbejderne oplever, at forældrene ofte kommer i Familiehuset med en bekymring i forhold til deres børn, og at de tit er usikre på deres forælderrolle, fordi de er blevet rystet af, at de ikke har kunnet løse den udfordring, de står med, selv.

Nogle forældre oplever, at de har svært ved at samarbejde om børnene. Her er det medarbejdernes erfaring, at det er gavnligt at tale om værdier med forældrene, fordi det ofte viser sig, at de grundlæggende har de samme ønsker for deres børn, men vejen til at opnå disse er tit meget forskellig.

Det er tit en stor oplevelse for dem at opleve, at de egentlig har de samme intentioner, at de vil det samme, men de går galt i måden at gøre det på.

Medarbejderne fortæller, at de gør meget ud af at være nysgerrige, og at de som medarbejdere stiller sig i en ikke-vidende position og bliver ved med at grave i de svar, som de får. På spørgsmålet om, hvordan de bærer sig ad med på en positiv måde at hjælpe forældrene til at opdage deres egne uhensigtsmæssige mønstre, svarer medarbejderne, at det handler om at blive enige med familierne om en kontekst for samtalen. Det kan eksempelvis være, hvordan man skaber respekt og tillid. En medarbejder forklarer det således: "Så kan vi fx spørge dem: 'Hvad ved du om respekt? Hvordan fik man respekt i din familie? Og hvordan kan man gøre sig fortjent til respekt', og så kan man brede det ud på den måde." En anden medarbejder fortæller, at hvis de hører én i familien sige noget, der lyder skørt, så spørger de ind til det: "Hvad er meningen eller intentionen med det? Hvorfor tænker du, at det er en god ide?". Og 9 ud af 10 gange så kommer de selv i tanke om, at det ikke stemmer overens med deres værdier, og at det ikke er særlig respektfuldt."

En medarbejder fortæller, at de også benytter sig af en cirkulær tilgang, hvilket vil sige, at de eksempelvis hjælper forældrene med at sætte sig i barnets sted:

Vi bruger også meget cirkularitet, hvor vi træner dem i at se sig selv udefra, men de andre indefra. [...] Så de på en måde lærer at sætte sig i de andres sted. Og det kan da godt være, at man ikke gætter rigtigt, men for børnenes vedkommende er det ofte rigtig godt og virkningsfyldt, at der er nogen, der prøver at spejle dem på en positiv måde.

Medarbejdernes erfaring er, at det, som familierne oplever får dem til at rykke sig, er de svar, de hører fra de andre i familien, mere end det er de ting, som de ansatte i Familiehuset siger. Medarbejderne forsøger derfor at skabe en nysgerrighed i familierne i forhold til, hvad de andre siger.

Medarbejderne fortæller, at de trækker på psykoedukation, det vil sige, at de giver familierne ny viden og støtte i forhold til, hvordan forskellige situationer kan håndteres i praksis, dér hvor forældrene mangler viden eller erfaring. Det kan fx være, hvis de ansatte oplever, at forældrene ikke har nogen erfaring med anerkendelse, fordi de måske aldrig selv er blevet anerkendt.

Så kan vi fx sige, at vi af erfaring ved, at når man flytter fokus fra alt det negative og dér, hvor man begår fejl, til selv de små ting, som man synes, at ens barn gør godt, og

italesætter det og giver ros og anerkendelse, at det har en effekt på ens identitetskabelse, ens selvværdsfølelse.

Medarbejderne fortæller, at de gør meget ud af, at der skal være en lethed i samtalerne med familierne, også når man taler om nogle svære eller tunge ting. Nogle gange kan medarbejderne alligevel opleve, at familierne synes, at det er svært at være i Familiehuset: "Og så må vi stoppe og få snakket om, hvad det er, der gør, at familierne synes, at det er svært at være i, og hvordan samarbejdet kan justeres." Medarbejderne fortæller, at de også gør meget ud af at forberede familierne på, at det er hårdt arbejde at komme i Familiehuset. Det er ikke nødvendigvis noget, der giver energi den første måned eller to. Nogle går lige hjem og sover, efter at de har været en time i Familiehuset. Der er generelt et meget stabilt fremmøde fra familierne – det er meget sjældent, at de ikke møder op. Medarbejderne tror selv, at det skyldes, at de forsøger at skabe nogle rammer, hvor det er rart at være i for familierne.

2.3.1 Familiernes oplevelse af tilgangen i Familiehuset

De interviewede forældre oplever Familiehuset som et rum, hvor de kan have svære samtaler på en positiv måde. Flere af forældrene nævner den positive og alternative vinkel på problemerne som hjælpsom, og for mange af familierne medfører det positive fokus, at situationer, der før blev oplevet negativt, nu kan ses i et andet og mere positivt lys. Forældrene fortæller, at de generelt føler sig forstået og respekteret af personalet i Familiehuset. Dette er i tråd med medarbejdernes bestræbelse på at have fokus på familiernes ressourcer, at være i øjenhøjde med familierne og at skabe en let stemning omkring det, der kan være svært at tale om.

En mor fortæller om sin egen og familiens oplevelse af at komme i Familiehuset.

Vi glæder os faktisk til at komme herved. [...] De er jo vores lærere på en måde ... men alligevel så føler vi os fuldstændig lige, når det er vi kommer herved. [...] Det er jo dejligt at komme her.

Faren supplerer: *De kan altid se de positive ting. Eller få det drejet over på det positive.*

Moren: *Og så samtidig, så har de respekt for, hvad det er, vi skal igennem – de forstår godt, at det er hårdt arbejde.*

Flere af de familier, der er tilknyttet Familiehuset, oplever, at der bliver arbejdet med deres kommunikationsmønstre i huset.

Med udgangspunkt i den systemisk/narrative metode hjælper medarbejderne i deres samtaler bl.a. familiemedlemmerne til at få en forståelse for hinandens forskelle ved at tydeliggøre familiens mønstre for dem. En familie fortæller, at det for dem gav mening at give deres roller et navn, som eksempelvis "mistroersken" eller "indretteren". På den måde fik de bedre blik for, hvorfor de hver især gjorde, som de gjorde.

Adspurgt, om de oplever, at de får redskaber til at håndtere deres udfordringer, fortæller et forældrepar, at de oplever, at det ikke handler om redskaber, men om, at det er op til familierne selv at nå frem til løsningerne. En far fortæller:

Det bliver ikke dikteret, hvordan vi skal gøre. Det er altid op til os selv, hvordan vi gør, men der bliver snakket om de ting, og det er egentlig os selv, der kommer frem med de ting, der skal gøres noget ved [...] Der bliver bare altid svaret med et spørgsmål: "Har I tænkt over sådan og sådan?"

Flere forældre nævner, hvordan personalet i Familiehuset er gode til at komme med råd og konstruktiv kritik. Adspurgt, om det er udfordrende at tage imod råd eller kritik fra medarbejderne i Familiehuset, svarer en forælder, at medarbejderne gør det på en måde, så det ikke opleves som kritik:

Det er nemlig det, de er gode til – vi får ikke kritik. Man lærer at kigge på en anden måde. Det er mere selvkritik.

Ovenstående er i tråd med Familiehusets ambition om, at medarbejderne ikke kun skal fremstå som eksperter, men skal lære forældrene at se på familien og dens mønstre og ressourcer på en ny måde.

2.4 Aktiviteter i forbindelse med samtalerne

Alle familier, der modtager familiebehandling i Familiehuset, deltager i samtaler i Familiehuset. For nogle familier består familiebehandlingen af både en samtale- og en aktivitetsdel. De ansatte beslutter undervejs, om en familie skal deltage i aktiviteter og i så fald hvor mange gange. I nogle tilfælde kan der stå i familiens handleplan, at der fx skal trænes samspil – særligt hvis familien har små børn.

2.4.1 Medarbejdernes brug af aktiviteter

Medarbejderne fortæller, at de ofte vælger at bruge aktiviteter, hvis det er svært for forældrene at omsætte det, de lærer i Familiehuset, til handling. Her kan aktiviteten fungere som et "minilaboratorium", hvor de ansatte kan observere familiens interaktion. Efter aktiviteten giver medarbejderne familierne sparring, hvor de fremhæver alle de steder, hvor forældrene gjorde noget af det, som de gerne vil blive bedre til, eller hvad forældrene kunne have gjort anderledes.

Ifølge medarbejderne kan aktiviteterne være alt fra samarbejdsøvelser til puslespil til at skrive julekort eller at lave lektier med børnene. Aktiviteten omkring lektier kan fx bestå i at lave en god situation, hvor de voksne bestemmer, hvad der skal ske, og få det til at lykkes. Medarbejderne fortæller, at det ofte handler om at få forældrene til at tage lederskabet og træde i karakter. "Det handler rigtig tit om at få forældrene til at tage førertrøjen på."

Et andet vigtigt fokusområde for aktiviteterne er at træne kommunikationen og samspillet imellem forældre og børn. For nogle familier kan en aktivitet være at lege sammen, fordi det her er vigtigt at få forældre og børn til at have et samspil, så de ikke bare leger parallelt. Medarbejderne giver et eksempel med en familie med et barn, der havde meget lidt sprog, og her viste en aktivitet med et spil, at der ikke foregik nogen kommunikation mellem forældre og barn. På den baggrund kunne de ansatte tale med forældrene om det, de havde observeret, og de gav dem lidt undervisning i, hvad der får børn til at udvikle sig sprogligt. Herefter trænede de ved at spille spillet, og forældrene øvede sig i at se barnet og italesætte ting. I en anden familie viste en aktivitet med et spil, at en far hele tiden anklagede sit barn for at snyde i spillet, men at barnet ikke anede, hvad det var at snyde. De ansatte kunne ikke opdage denne dynamik i familien, før de bragte dem i situationen med spillet.

En aktivitet kan også foregå i familiernes eget hjem. Disse hjemmebesøg benyttes kun i § 52-sager, og de anvendes, hvis medarbejderne ser, at det kan give mening, eller hvis forældrene fx ønsker, at medarbejderne skal se, hvordan et barn agerer, når det er hjemme. Medarbejderne og lederen vurderer, at der er en fordel ved at være i Familiehuset i stedet for hjemme hos familierne, fordi det i Familiehuset er medarbejderne, der er ansvarlige for at skabe en kontekst og rammen omkring det, der skal foregå. Det er medarbejdernes erfaring, at det giver en anden ro omkring

familierne at være til samtale i Familiehuset fremfor i deres eget hjem, hvor der kan være en masse forstyrrelser, der kan gøre det svært at skabe ro omkring familien.

Det er forskelligt fra medarbejder til medarbejder, hvor meget de bruger aktiviteterne. Både medarbejderne og lederen fortæller, at det ikke er alle, det falder lige let at anvende forskellige aktiviteter i forhold til familierne, men at de prøver at inspirere hinanden. Og det at de arbejder i par, øger sandsynligheden for, at der bliver bragt aktiviteter i spil. En medarbejder fortæller:

Jeg skal have en makker, der minder mig om, at det er en god ide at lave en aktivitet. Det er meget, meget sjældent, om nogensinde, at jeg selv er kommet frem til det. Så der er vi lidt forskellige. Der er nogle af os, der føler sig mere hjemme i det end andre, og nogle af os glemmer det lidt.

En anden medarbejder tilføjer, at det måske hænger sammen med de enkelte medarbejders faglige baggrund, og at der er forskel på, om man er socialrådgiver eller fx lærer eller pædagog – hvor interaktion og leg er helt grundlæggende.

2.4.2 Familiernes erfaringer med samtaler og aktiviteter

I det følgende er der eksempler på erfaringer med samtaler og aktiviteter i Familiehuset, som de interviewede forældre har fortalt om.

Et forældrepar fortæller om en samtaledel, hvor de sammen med deres primære behandler har udformet en livslinje, der hjælper mor og barn med at knytte positive udsagn til konkrete situationer i deres liv. Et af hovedformålene med øvelsen er, at den skal give barnet flere nuancer i forhold til dets egen livshistorie, så det kan spejle sig i positive historier om sit liv. Moren fortæller, hvordan aktiviteten med tidslinjen har hjulpet hende virkelig meget:

Det giver bare noget lidt andet, at du kan sidde ligesom og kigge på det, og der kommer også nogle ting, du måske ligesom har glemt eller fortrængt eller et eller andet, som du kommer til at huske, ikke også, altså det, det er lidt en anden tilgang – jeg synes, det har hjulpet mig mere, end en normal psykolog har gjort.

En anden familie fortæller om erfaringer med et samtaleelement, kaldet et genogram. Et genogram er et familietræ/stamtræ, der udarbejdes af familien i samarbejde med medarbejderne i Familiehuset. Meningen med denne type samtale er, at familien i fællesskab skal arbejde med, hvad familien kommer af, og hvilke livsværdier familien har med sig, samt hvilke mønstre forældrene har med fra deres hjem, og hvordan disse mønstre udspiller sig i familien nu. Familien har også lavet en aktivitet, de kalder 'livshistorien', hvor de sammen med barnet har skitseret, hvad der er sket i barnets liv, helt tilbage fra da hans mor blev gravid, og på den måde fortæller de barnet hans livshistorie igennem aktiviteten.

Den interviewede familie fortæller dog, at de har haft svært ved at se formålet med aktiviteten, hvor de har tegnet barnets livshistorie. Moren fortæller:

Hvad er formålet med det? Fordi hvad får han egentlig ud af det? Hvordan skal jeg komme til at tro på, at min dreng kommer til at kunne stoppe sig selv i at sige: "Jeg er ikke noget værd", ved at jeg fortæller ham, hvad der skete, da han var 2?

På trods af at familien har haft svært ved at se meningen med aktiviteten, fortæller forældrene, at aktiviteten har ledt til en snak om, at barnet har brug for en anden historie at spejle sig i. Forældrene oplever, at de har brug for nogle redskaber til at håndtere, når barnet tror, at han ikke er noget værd.

Ovenstående viser, at mens én familie kan opleve at have stor gavn af en aktivitet som at lave en tidslinje, så kan en anden familie have svært ved at forstå eller se meningen med øvelsen.

En forælder fortæller, at de i familien har haft legeobservationer som en aktivitet i forløbet. En legeobservation kan bestå i, at forældre og børn spiller et spil eller er fælles om en anden aktivitet, hvor deres primære behandler kan observere deres interaktion for at afdække, hvordan forældrene interagerer med deres børn. I forbindelse med aktiviteten modtager forældrene konstruktiv feedback og forslag til, hvad de kan gøre anderledes. Forælderen fortæller, at hun oplevede legeobservationen som en positiv ting, fordi hun fik at vide, hvad hun gjorde godt, og hvad hun kunne gøre anderledes:

På den måde så synes jeg, det har været spændende – det har været anderledes, fordi de gør det på den måde, ikke også? Så det har været interessant at se.

Et andet hold forældre fortæller om en aktivitet, der var en øvelse i kommunikation og gik ud på, at børnene skulle deltage i et besøg i Familiehuset, hvor forældrene skulle træne at tale positivt til børnene og efterfølgende fik feedback. Forældrene oplevede, at børnene "blomstrede vældigt" som følge af denne øvelse.

2.5 Resultaterne i familierne

Medarbejdere og lederen fortæller, at de oplever en meget høj målopfyldelse i Familiehuset. Medarbejderne skriver et statusnotat for familierne hver tredje måned, og når forløbet slutter, og ofte oplever medarbejderne, at de ved afslutningen af et forløb skriver, at de har arbejdet med alle mål, og at familien er kommet i mål eller kommer det inden for kort tid, hvis den bliver ved med at arbejde i samme retning. "Det skriver jeg 80 pct. af gangene," siger en medarbejder.

En anden medarbejder fortæller om sin oplevelse af, hvordan de opnår udvikling med familierne:

Jeg har været vant til at trække rundt i familier i år og måtte indgive til sagsbehandler, at der sker ikke en skid ude i familierne. Men den metode, vi arbejder med her, den indsporing af målene, hele vores vurderingsredskab, vores skabeloner, måden vi skriver statusnotater, bliver vi hele tiden tvunget til at forholde os til de tre mål, helst ikke for mange mål, det er også en del af det, [at] der er få mål, der er konkrete, så der kan måles på dem. Fordi målene er konkrete, oplever de, at børnenes og familiernes udvikling bliver mere synlig.

Medarbejderne oplever ofte, at de positive resultater af, at familien er kommet i Familiehuset, kan ses på børnenes adfærd. Der sker en ændring i børnenes adfærd, særligt hos de børn, der har en udadreagerende adfærd. Det er medarbejdernes vurdering, at den ændrede adfærd hos børnene hænger sammen med, at forældrenes kompetencer udvikler sig. Medarbejderne fortæller, at der er mange eksempler på børn, der, efter at deres familie er begyndt i Familiehuset, begynder at gå i skole igen, stopper med selvskade eller holder op med at søge konflikter med de voksne i skolen. Medarbejderne oplever ofte, at den positive udvikling hos børnene skyldes, at forældrene tager ansvar i familien og begynder at løfte i samme retning eller samarbejde om børnene.

2.5.1 En bedre familiedynamik gennem nye mønstre

Flere af forældrene fortæller, at den positive tilgang til samtaler og aktiviteter i Familiehuset har hjulpet dem til at se og forstå mønstrene i familien. Dette har for nogle forældre resulteret i, at de

har fået en bedre forståelse for, hvorfor deres børn reagerer, som de gør, i tilspidsede situationer, og at de har lært at håndtere konflikter eller pressede situationer på alternative måder.

Et forældrepar fremhæver, hvordan de har arbejdet med at kommunikere med børnene på en måde, der giver anledning til mindst mulig bekymring hos børnene. Sammen med personalet er forældrene blevet opmærksomme på, at deres reaktion kan være med til at skabe en bekymring hos børnene. Faren fortæller eksempelvis, hvordan de som forældre har fået et nyt perspektiv på, at der også skal være plads til, at børnene ikke er glade hele tiden, selvom det godt kan være en forventning, man har som forældre, fordi man ønsker, at børnene skal have det godt.

En forælder fortæller, hvordan børnenes oplevelse af, at forældrene kan tale sammen i Familiehuset, har haft en indvirkning på dem:

Altså, vi kan nemt mærke det på børnene! [...] De hører og ser, at vi snakker sammen, og de lærer også, at vi ikke altid er enige om tingene, men det er også i orden – at fordi man ikke altid er enig om tingene, er det ikke ensbetydende med, at man skændes.

Der er flere forældre, der fortæller, at de i Familiehuset er blevet bevidste om, at de har haft nogle mønstre eller reaktioner, der har været uhensigtsmæssige. De oplever dog også, at medarbejderne i Familiehuset har været gode til at fokusere på det, som de har gjort rigtigt som forældre. En mor fortæller eksempelvis, hvordan hun både har fået et nyt syn på sin forælderrolle og lidt mere selvtillid i rollen.

Det er måske rigtigt nok, at jeg gør det her forkert [...] Samtidig så synes jeg også, at de har været gode til ligesom at støtte mig i det, hvor jeg så gør det godt, ikke også? Og så fremhæve det, så man får lidt mere selvtillid, hvis man kan sige det. [...] Så på den måde set, så synes jeg, det har hjulpet mig rigtig meget. [...] Jeg har fået en anden forståelse og et andet syn på tingene.

Der er også forældre, der fortæller, at de i Familiehuset har fået hjælp til at bearbejde deres egne problemer, og at de derfor nu bedre kan udfylde deres rolle som forældre.

2.5.2 En bedre kommunikation gennem nye værktøjer

Flere af forældrene fortæller, at de oplever Familiehuset som et trygt og tillidsfuldt rum, hvor de har fået hjælp til at arbejde med deres interne kommunikation, som de ellers oplever er gået i hårdknude. En mor fortæller eksempelvis:

Men når vi nu er kørt i hårdknude, så er det dejligt, at der kommer nogle udefra, der ikke kender os, der kan sige: "Vi ser... og det du gør, det er fint, og hvis nu du sagde det sådan i stedet for".

En anden mor fortæller, at hun oplever, at de som forældre er lykkedes med at fortsætte den gode kommunikation, efter at de har afsluttet deres forløb, og at de generelt er i en positiv udvikling:

Og det er vi egentlig også blevet ret gode til – og tage hensyn til, hvad børnene de gerne vil. Men det er også nemmere, når tingene de fungerer, end hvis man ikke kan finde ud af det, så er man nødt til at køre efter planen [for hvornår børnene skal være hvor].

Et andet forældrepar fortæller, hvordan de igennem samtaler med personalet har lært at forstå meningen bag børnenes reaktioner, og at de har fået værktøjer til at håndtere det. Familien har arbejdet med værktøjer, der hjælper dem med at skabe struktur og rammer, der i sidste ende

mindsker alvorsgraden af deres barns raserianfald. En far fortæller, hvordan det, de har lært i Familiehuset, har hjulpet deres dreng til at regulere sine emotionelle udbrud, så hans dagligdag ikke domineres af raserianfald: "Når man forklarer ham tingene inden, så undgår vi det dér hys-anfald."

Så hvor faren tidligere hævdede stemmen, er han nu i stedet opmærksom på at forklare sønnen, hvad der skal ske, og hvad han kan forvente, og de har i familien indført struktur og rammer, der gør sønnens raserianfald færre og kortere end tidligere.

2.5.3 Udfordringer

Under interviewene kom det frem, at et forældrepar oplevede, at aktiviteterne er svære at implementere i hjemmet og derfor kun giver resultater inden for Familiehusets rammer. Generelt oplever forældrene arbejdet med at ændre deres udfordringer som en hård og langsommelig proces, fordi mønstrene har eksisteret så længe og opleves som fastgroede i familien. Faren fortæller, hvordan det har været udfordrende at bruge det, de har lært om eksternaliserende narrativer (hvor problemet adskilles fra personen), i hjemmet:

Det har givet mening, ja, men det er fand'me svært at ændre, fordi det ligger så dybt.

Moren uddyber: Her henne [i Familiehuset] det bliver så arbejdsrummet [...] Men jeg kan ikke forvente, at der kommer kommunikation derhjemme.

Familien har været i familiebehandling i Familiehuset før, hvor de oplevede, at forløbet blev afsluttet på en uheldig måde. Forældrene følte, at forløbet blev afsluttet meget brat, og at der ikke var nogen opfølgning på den hjælp, de synes, at de var blevet stillet i udsigt. Desuden havde forældrene en oplevelse af, at Familiehuset konkluderede noget, som familien ikke kunne nikke genkendende til. Den ene forælder fortæller om sin oplevelse med deres første forløb i Familiehuset:

Altså, nu havde vi nogle oplevelser første gang – det sluttede meget sådan brat, hvor det var sådan noget inden et statusmøde, hvor det var sådan: "Kan I lige komme og læse referatet?". Og det, der stod i referatet, var sådan noget, hvor vi var sådan lidt: Det har vi overhovedet ikke snakket om. Vi var sådan lidt: "Hvad søren skete der der? Mmm." Og så bliver det vurderet til statusmødet, at vi skulle egentlig stadig have hjælp, men det fik vi bare ikke. Og vi fik så heller ikke ringet igen, fordi vi bare også har været selv kørt ned i gear, ikke også?

Ovenstående citat viser, at familien har oplevet, at der var ting i referatet fra et møde, som de ikke kunne genkende. Dette kan skyldes, at medarbejderne og forældrene havde forskellige oplevelser.

Forældrene efterspørger mere løbende evaluering og en konkret plan for deres nuværende forløb, så de ved, hvad der skal ske i forløbet. Dette kan hænge sammen med forældrenes oplevelse af, at det første forløb i Familiehuset sluttede meget brat. Moren oplever, at særligt barnet har behov for at vide, hvad der skal ske i Familiehuset: "I hvert fald [barnet] kan godt have behov for, at han ved, hvad han skal arbejde med".

I interviewet med familien fremgår det, at forældrene oplever at have mange forskellige udfordringer og et stort behov for støtte, som de ikke synes bliver imødekommet fra kommunens side. En del af forældrenes utilfredshed med den støtte, de modtager i Familiehuset, synes at hænge sammen med, at de ønsker mere støtte, end det de kan få i Familiehuset. Forældrene efterspørger eksempelvis hjemmebesøg fra Familiehuset, "hvor en person kan pointere, hvor og hvornår

mønstrene opstår”, og de ønsker generelt også mere aflastning i hjemmet, hvilket ligger uden for rammerne af, hvad Familiehuset kan tilbyde.

Forældrene fortæller, at de havde forventet at få noget mere konkret hjælp i forhold til, hvordan de kan takle de problemer, de oplever. Men på interviewtidspunktet oplever de endnu ikke, at det, de har fået med, har været konkret nok for dem. Moren efterspørger konkrete alternativer til det, de gør som forældre:

Prøv at høre her: ”Det er sådan her, du gør, men der er faktisk noget andet, du kan gøre, heroppe ved siden af.”

Interviewer: *Men det er ikke noget, de kan hjælpe med her?*

Moren: *Vi har ikke set det endnu.*

Faren: *Det sagde de jo første gang, at det havde de jo folk, der kunne hjælpe ham [sønnen] med. Det har vi bare ikke set endnu, og det tror jeg ikke på, at de har.*

Ovenstående efterspørgsel i forhold til mere konkret hjælp til de udfordringer, som forældrene oplever med deres søn, kan være et udtryk for manglende forventningsafstemning mellem forældrene og deres primære behandler i Familiehuset, i forhold til hvad familien kan få hjælp til i Familiehuset. Medarbejderne fortæller, at de oplever, at der er familier, der kommer med en meget mekanisk forventning til den hjælp, de kan få i Familiehuset. Dette kommer bl.a. til udtryk ved, at forældrene efterspørger konkrete værktøjer til at løse deres problemer, hvilket ikke er i overensstemmelse med Familiehusets tilgang, hvor udgangspunktet ikke er at ”fikse” familiernes problemer, men at hjælpe forældrene med at udvikle deres forældrekompetencer. Ifølge medarbejderne er det dog deres ansvar at være tydelige, i forhold til hvad familierne kan forvente at få ud af at være i Familiehuset.

2.6 Afslutningen af forløbene

Medarbejderne fortæller, at en del forældre bliver usikre, når de nærmer sig afslutningen af deres forløb i Familiehuset. Her oplever medarbejderne, at det er vigtigt, at de ansatte bakker familierne op i, at de er klar til at stoppe med at komme i Familiehuset. For de ansatte er der en opgave i at gøre sig selv overflødige, så familierne ikke oplever at være afhængige af dem. De ansatte fortæller, at de ofte kan se i en samtale med en familie, når familien er ved at være færdig. De kan fx se, at en familie er blevet bedre til at forudsige en situation, hvilket indikerer, at et nyt mønster er ved at tage over.

Medarbejderne oplever, at der ligger en del forberedelse i at afslutte et forløb med en familie og sige farvel. Afslutningen kan eksempelvis bestå i at tale med familierne om, hvordan de kan håndtere det, hvis de pludselig opdager, at de er på vej mod et tilbagefald, for at sikre, at de holder fast i de nye mønstre.

Mange af familierne er tilfredse med deres forløb ved afslutningen, selvom de måske har haft modstand på undervejs eller har været usikre i forhold til, hvad de gik ind til, da de startede. Det er medarbejderne og lederens erfaringer, at der er nogle familier, der kommer igen, når de støder på nye problemer, som de ikke kan bruge deres tidligere værktøjer og erfaringer til at løse.

2.6.1 Familiernes syn på afslutningen af forløbet

Det er forskelligt, hvor langt de interviewede familier er i deres forløb på interviewtidspunktet. To familier er halvvejs i deres forløb, to familier forventer, at deres forløb vil blive forlænget, og én familie står ved afslutningen af sit forløb og gør sig overvejelser i forhold til at skulle afslutte forløbet i Familiehuset. Forældrene fortæller, at det kan være lidt skræmmende at skulle slippe tilknytningen til Familiehuset, fordi de har oplevet, hvordan det hele glider lidt nemmere, når de er tilknyttet Familiehuset. Forældrene håber, at de vil kunne fortsætte den gode udvikling alene, men det er alligevel svært at slippe Familiehuset, fordi de forbinder det med den positive udvikling, de har oplevet:

Moren: Jeg synes, det er skønt at se børnene i den udvikling, de er i nu, og jeg ville være ked af det, hvis det ramte dem igen. Og så har jeg det også personligt bedst, når tingene fungerer.

Faren: Udfordringen er at løse de konflikter, vi får.

Moren: Den tid, vi har været herovre, har der ikke været nogen problemer – det gør en forskel på en eller anden vis. Og det er jo det, jeg håber – at vi fremtidigt kan fortsætte ad den sti, så der ikke bliver noget – selvfølgelig vil der være ting, men at vi så kan snakke fornuftigt om det. Men det går bare supergodt, når vi er her, og det har jeg ikke lyst til at slippe. Men hvis alle sagde sådan, så skulle der ansættes en hel del.

Moren fortæller videre om en tryghed, hun har oplevet ved at have Familiehuset som et rum for at tale om de svære ting og om derfor at føle en ambivalens ved at skulle holde op med at komme der:

Selvfølgelig er det fint nok, at vi skal slippe det, men jeg er ikke ... Jeg kunne godt komme her hver anden uge. Jamen, fordi jeg synes, at det er rart at være i, og hjemligt. Der er ikke noget med, at man bliver gokket oven i hovedet, eller ... Jeg synes, det føles godt.

2.7 Opsamling

Familierne er generelt meget glade for Familiehuset, hvor de oplever, at der bliver skabt et trygt rum, hvor de kan have svære samtaler. Familiehuset arbejder ud fra en systemisk/narrativ tilgang, hvor der er fokus på at skabe positive fortællinger og se familiernes ressourcer. Flere af forældrene fremhæver, at den positive tilgang til samtaler og aktiviteter i Familiehuset har hjulpet dem til at se og forstå mønstrene og rollerne i deres familie på en ny måde. Dette har bl.a. resulteret i, at nogle af forældrene oplever at have fået en bedre forståelse for, hvorfor deres børn reagerer, som de gør, og hvordan de kan håndtere konflikter eller pressede situationer på alternative måder.

For nogle familier indgår der også aktiviteter i forløbet, hvor de eksempelvis kan træne samspil. Aktiviteterne er med til at give familierne nye værktøjer, der eksempelvis understøtter en bedre kommunikation i familierne, og som er med til at skabe struktur og rammer. Nogle af familierne fortæller, at det kan være en udfordring at integrere værktøjerne i hverdagen, hvilket også betyder, at nogle synes, at afslutningen af forløbet kan være svær, da Familiehuset er rammen for den positive udvikling.

3 Familiernes udvikling

I dette kapitel undersøger vi familiernes udvikling over tid. Først skitserer vi datagrundlaget og analysestrategien for den kvantitative analysedel, hvorefter vi tegner et overordnet billede af de forældre og familier, der deltager i et forløb i Familiehuset. Her ser vi bl.a. på forældrenes forventninger til indsatsen. I afsnit 3.2 tegner vi et billede af de familier, der deltager i forløbet i Familiehuset. Vi beskriver derudover, hvordan de deltagende forældre og børn fordeler sig henover en række relevante instrumenter for indsatsen. I spørgeskemaerne har vi inddraget følgende instrumenter til at måle familiernes og børnenes trivsel:

Instrumenter i den kvantitative undersøgelse

Generel trivsel:

WHO-5: Består af fem spørgsmål, der måler det øjeblikkelige psykiske velbefindende. Instrumentet blev udviklet af psykiater Per Bech i 1998 på baggrund af to andre instrumenter: *Psychological Well-Being* og *Social Functioning*, som er meget anvendt i psykiatrisk forskning.

Forældres stressniveau:

PSS: Parental Stress Scale (PSS) måler forældrenes følelse af stress i forbindelse med opdragelse af børn, både med og uden kliniske diagnoser. Udviklet af Judy Orth Berry og Warren Jones i 1995.

Børns trivsel og adfærd:

SDQ: The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) er et skema med 25 spørgsmål, der handler om børn og unges adfærd. Spørgsmålene er delt ind, så der måles på fem underskalaer: emotionelle symptomer, adfærdsproblemer, hyperaktivitet, kammeratskabsproblemer og prosocial adfærd. SDQ findes i flere udgaver – vi anvender her den udgave, der besvares af forældrene.

Vi gennemgår disse instrumenter nærmere i afsnit 3.3 og 3.5 og beskriver her, hvordan de deltagende familier fordeler og ændrer sig over tid på disse instrumenter. Først redegør vi for datagrundlaget og den analytiske tilgang i afsnit 3.1.

3.1 Datagrundlag og analytisk tilgang

Til grund for den kvantitative analysedel ligger spørgeskemadata fra de forældre, der indgår i et forløb i Familiehuset. Data er indsamlet i to runder. Første runde foregik ved opstarten af forløbet, mens anden runde foregik ved afslutningen af forløbet.

Ved forløbets opstart er forældrene blevet bedt om at besvare et spørgeskema om bl.a. deres uddannelses- og beskæftigelsesmæssige baggrund og deres forventninger til forløbet samt en række spørgsmål om, hvordan de trives i forælderrollen, om deres barns styrker og svagheder og om, hvordan de har det mentalt. Ved forløbets afslutning er forældrene igen blevet spurgt om disse emner. Spørgeskemaerne er knyttet til de enkelte børn, og vi har derfor i nogle tilfælde modtaget en besvarelse fra både barnets mor, far og stedforældre, mens vi i andre tilfælde har modtaget en besvarelse fra en af forældrene. Tabel 3.1 viser, hvor mange besvarelser vi har fået fra henholdsvis forældre og familier, fordelt på opstarts- og afslutningsskemaerne.

Tabel 3.1 Antal besvarelser fra forældre og familier i forløb i Familiehuset. Opstarts- og afslutningsskema.

	Opstartsskema	Afslutningsskema
Antal besvarelser	70	51
Antal familier	36	30

Note: Én familie forstås som alle de besvarelser, der knytter sig til ét barn. Det samlede antal besvarelser grupperes ud fra barnets navn og alder.

Kilde: Spørgeskema til forældrene. Egne beregninger.

Tabellen viser, at 70 forældre har besvaret opstartsskemaet i relation til 36 forskellige børn. 51 forældre har besvaret afslutningsskemaet i relation til 30 forskellige børn. Der er således tale om et lille bortfald på 6 familier i forløbet.

3.1.1 Kvantitativ analysestrategi

Den kvantitative evaluering af Familiehuset tager primært udgangspunkt i en række deskriptive analyser. Her sammenligner vi gennemsnit fra opstartsskemaet med gennemsnit fra afslutningsskemaet og bestemmer ved hjælp af t-test, om der er tale om statistisk signifikante ændringer over tid. T-testen er en statistisk metode, der kan afgøre, hvorvidt to gennemsnit er statistisk forskellige fra hinanden.

De deskriptive analyser giver et indblik i gennemsnitlige forskelle over tid og kan betragtes som en sammenligning af to øjeblikbilleder. Vi rapporterer de forskelle over tid, som er statistisk signifikante på mindst et 5-procentsniveau. Dette betyder, at sandsynligheden for, at forskelle i besvarelser over tid skyldes statistiske tilfældigheder, er mindre end 5 pct. De statistiske tests giver dermed en grad af sikkerhed i vurderingen af, om der er sket målbare ændringer fra det tidspunkt, hvor opstartsskemaerne er besvaret, indtil besvarelsen af afslutningsskemaet.

Det er et vigtigt forbehold, at disse statistiske test *ikke nødvendigvis* kan sige noget om, hvorvidt ændringerne i besvarelserne skyldes forløbet i Familiehuset. Vi vurderer dog, at Familiehuset er den mest gennemgribende indsats i familiens liv på dette tidspunkt, og det er derfor sandsynligt, at eventuelle ændringer skyldes forløbet i Familiehuset.

3.2 Karakteristik af deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen

I dette afsnit beskriver vi de familier, der modtager hjælp i Rebild Kommunes Familiehus. Vi undersøger forældrenes uddannelsesmæssige baggrund og beskæftigelse. Derudover ser vi også her på forældrenes forventninger til forløbet. Besvarelserne fra både opstarts- og afslutningsskemaet stammer fra mødre, fædre og stedforældre.

Tabel 3.2 og Tabel 3.3 viser, hvordan de 70 forældre, der har besvaret opstartsskemaet, fordeler sig i forhold til uddannelsesbaggrund og beskæftigelse.

Tabel 3.2 Forældre i forløb i Familiehuset, fordelt efter højeste uddannelsesniveau. Opstartsskema. Antal og procent.

Højest opnåede uddannelse	Antal	Pct.
Alm. skoleuddannelse, 7.-10. klasse (inkl. realeksamen)	4	6
Faglig erhvervsuddannelse (fx frisør, elektriker, gartner, kontoruddannelse, SOSU)	24	38
Kort videregående uddannelse (laborant, handelsøkonom, datamatiker, politibetjent)	5	8
Mellemlang videregående uddannelse (fx sygeplejerske, lærer, pædagog, bioanalytiker, HA, HD)	28	44
Lang videregående uddannelse	3	5
I alt	64	100

Note: Seks af forældrene har undladt at besvare dette spørgsmål i spørgeskemaet. Derudover har forældrene også haft mulighed for at svare "Ingen skolegang", "Alm. skoleuddannelse, 1.-6. klasse" og "Gymnasial uddannelse (student, HF, HHX, HTX)".

Kilde: Spørgeskema til forældre. Egne beregninger.

Tabel 3.2 viser, at 44 pct. af de forældre, der har besvaret spørgsmålet, har en mellemlang videregående uddannelse, mens 38 pct. af forældrene har en erhvervsfaglig baggrund. 8 pct. af forældrene har en kort videregående uddannelse, mens 6 pct. har grundskolen som højeste uddannelsesniveau. 5 pct. af forældrene har en lang videregående uddannelse.

Tabel 3.3 viser forældrenes beskæftigelse ved opstarten af forløbet i Familiehuset. 27 pct. af forældrene er funktionærer eller tjenestemænd, mens 9 pct. beskæftiger sig med faglært arbejde. 12 pct. er arbejdsløse, mens 9 pct. er "selvstændige i øvrigt" (dvs. *ikke* selvstændige inden for landbruget). 5 pct. af forældrene er enten ansatte med løntilskud, under uddannelse eller førtidspensionister. Kategorien "andet", som 14 pct. af forældrene indgår i, inkluderer bl.a. medarbejdende ægtefælle, ufaglærte arbejdere, på barsel/forældreorlov og andre typer af beskæftigelse.

Tabel 3.3 Forældre i forløb i Familiehuset, fordelt efter beskæftigelse ved forløbets start. Opstartsskema. Antal og procent.

Beskæftigelse ved forløbets start	Antal	Pct.
Selvstændig i øvrigt	6	9
Faglært arbejder	16	24
Funktionær/tjenestemand	18	27
Ansættelse med løntilskud, fx fleksjob, skånejob, aktivering, virksomhedspraktik osv.	3	5
Under uddannelse	3	5
Arbejdsløs med dagpenge, modtager kontanthjælp, ressourceforløbs- eller ledighedsydelse	8	12
Førtidspensionist	3	5
Andet	9	14
I alt	66	100

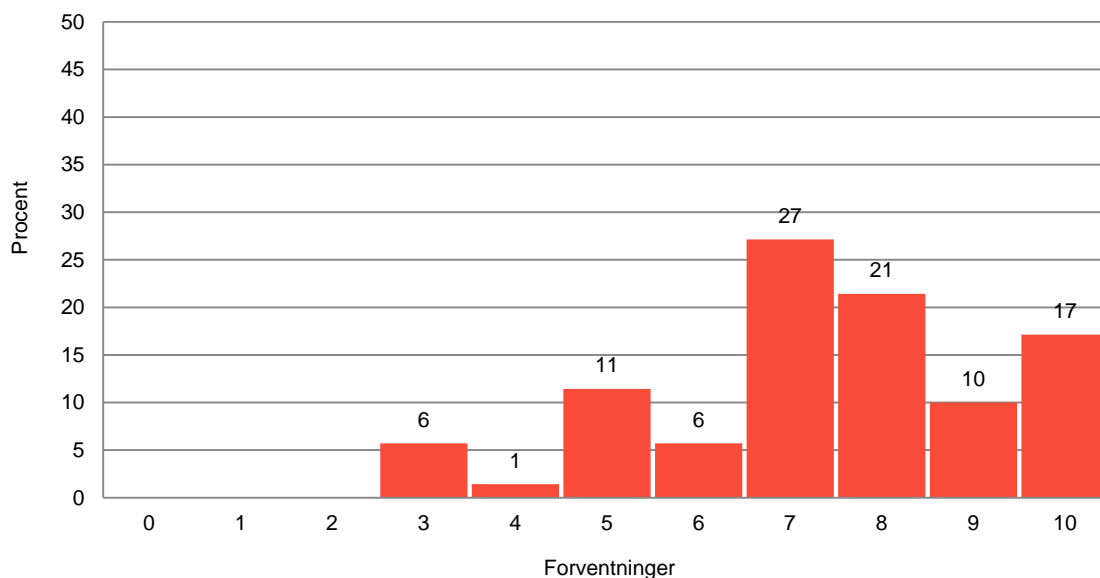
Note: Fire af forældrene har undladt at besvare dette spørgsmål i spørgeskemaet. Af anonymitetshensyn har vi i tilfælde med tre eller færre besvarelser ved én svarmulighed kodet denne om til "andet". Forældrene har også kunnet svare "Selvstændig landmand", "Medarbejdende ægtefælle", "Ikke-faglært arbejder", "Lærling eller elev", "På barselsorlov/forældreorlov" og "Hjemmearbejdende husmor/husfar (uden andet arbejde)".

Kilde: Spørgeskema til forældre. Egne beregninger.

Forældrene er i opstartsskemaet også blevet bedt om at angive deres forventninger til tilbuddet i Familiehuset på en skala fra 0 til 10, hvor 0 er meget lave forventninger, og 10 er meget høje forventninger. Figur 3.1 viser forældrenes forventninger til forløbet i Familiehuset ved forløbets opstart. Sammenlagt vurderer 76 pct. af forældrene deres forventninger til en score på 7 eller højere. Dette kan tolkes som generelt høje forventninger til forløbet. 18 pct. af forældrene vurderer deres

forventninger til 5 eller derunder, hvilket kan tolkes som moderate til lave forventninger. Der er imidlertid ingen af forældrene, hvis forventninger ligger mellem 0 og 2.

Figur 3.1 Forældre i forløb i Familiehuset, fordelt efter deres forventninger til tilbuddet i Familiehuset. Procent.

Note: Figuren er baseret på besvarelser fra 70 forældre.

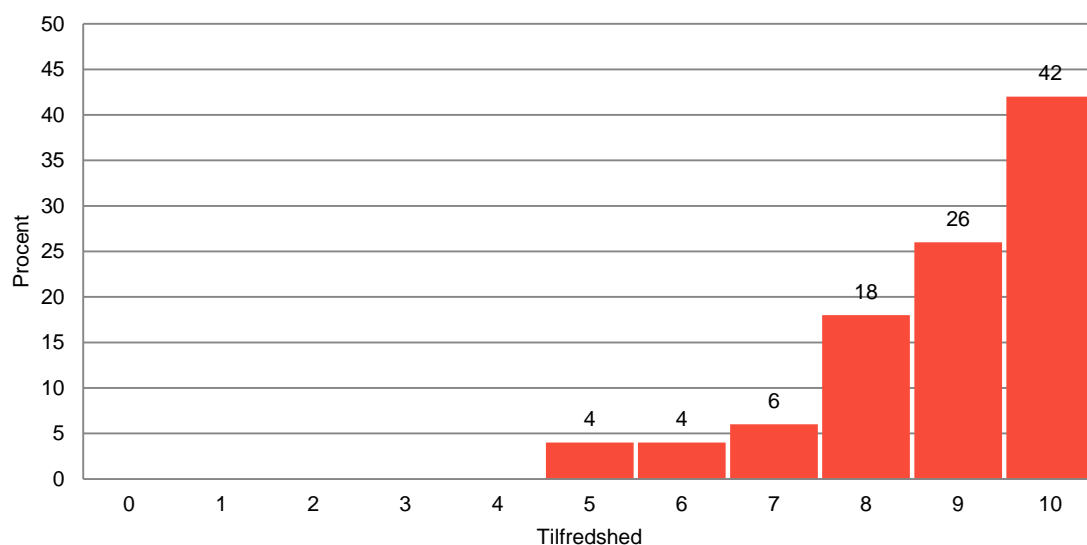
Kilde: Spørgeskema til forældre. Egne beregninger.

Forældrene har endvidere haft mulighed for at kommentere deres forventninger til tilbuddet. Blandt disse besvarelser om forventninger til forløbet stikker en række overordnede temaer ud. Forældrene giver i brede træk udtryk for forventninger til, at de efter forløbet:

- Bliver i stand til at hjælpe barnet til at få det bedre
- Opnår større ro i familien
- Forbedrer evnen til at håndtere konflikter
- Forbedrer kommunikationen i familien
- Opnår en række konkrete redskaber, der kan anvendes i dagligdagen.

Ved forløbets afslutning blev forældrene bedt om at vurdere deres tilfredshed med forløbet, ligeledes på en skala fra 0-10. Figur 3.2 viser, hvordan forældrene vurderede forløbet i Familiehuset efter dets afslutning.

Figur 3.2 Forældre i forløb i Familiehuset, fordelt efter deres tilfredshed med forløbet i Familiehuset. Procent.

Note: Figuren er baseret på besvarelser fra 50 forældre.

Kilde: Spørgeskema til forældre. Egne beregninger.

Figuren viser, at 92 pct. af forældrene efter forløbets afslutning vurderer forløbet til mere end 7, mens 42 pct. vurderer forløbet til 10. Sammenlagt vurderer 8 pct. forløbet til under 7, mens ingen vurderer forløbet til under 5.

Ved afslutningen af forløbet har forældrene igen kunnet give udtryk for deres oplevelser med Familiehuset i spørgsmål med åbne svarkategorier. Her er forældrene blevet bedt om at angive, hvad der har været anledning til deres tilfredshed/utilfredshed med forløbet. Flere forældre roser personalet, ligesom flere forældre lægger vægt på, at de redskaber, de får at arbejde med, skaber positive resultater. Derudover fremhæver flere forældre, at forløbet har været med til at belyse hidtil skjulte problematikker, samt at det har bidraget til, at de nu kan betragte barnet og svære situationer i et nyt, positivt lys. Dog fremhæver nogle af forældrene elementer såsom manglende mødeindbydelser, manglende fleksibilitet omkring mødetidspunkter og langsom behandlingstid som kilder til utilfredshed.

14 forældre har ved afslutningen af forløbet svaret på spørgsmålet om, hvorvidt noget ved forløbet kunne ændres, så de var blevet mere tilfredse. Her svarer 5 af de 14 forældre, at noget kunne være ændret. Her lægger de vægt på, at mødeindkaldelser og fleksibilitet om mødetider ville øge tilfredsheden, ligesom en højere grad af opfølgning på samtaler og forløb samt referater af samtalerne kunne øge tilfredsheden.

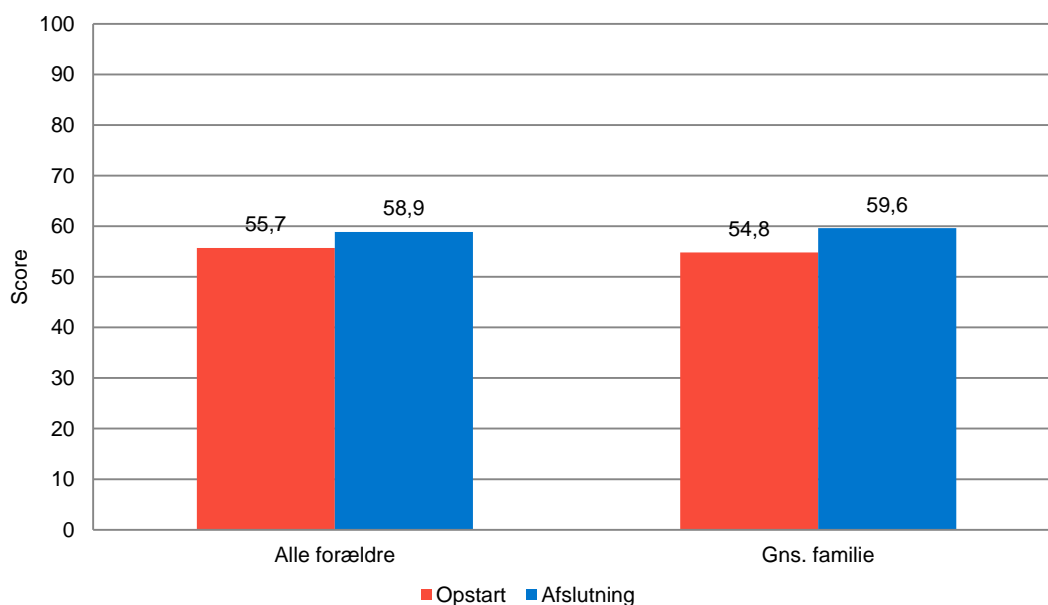
3.3 Ændringer i den generelle trivsel

Spørgeskemaet til forældrene indeholder det validerede instrument fra WHO-5, der er et instrument til måling af generel trivsel (Socialstyrelsen, 2017b). Instrumentet anvendes både i Danmark og internationalt. De fem spørgsmål afdækker, hvordan respondenterne har haft det inden for de sidste 2 uger på en fem-punkts-skala (5 = hele tiden, 4 = det meste af tiden, 3 = lidt mere end halvdelen af tiden, 2 = lidt af tiden og 1 = på intet tidspunkt). Scoren beregnes ved, at værdierne fra svarene lægges sammen og ganges med 4, hvilket giver en score mellem 0 og 100. Her indikerer en højere sco-

re et højere niveau af generel trivsel. Hvis scoren falder under 50, kan respondenterne være i risikozonen for depression eller være udsat for en længerevarende stressbelastning eller lignende.

Figur 3.3 viser den gennemsnitlige score for alle deltagende forældre i undersøgelsen, men også den gennemsnitlige score, når man grupperer forældrebesvarelserne i familier. Familierne defineres ud fra alle tilgængelige besvarelser for barnet. Det vil sige, at i tilfælde, hvor både barnets mor, far og stedfar har besvaret, anvender vi et gennemsnit af de tre besvarelser. I tilfælde, hvor det kun er barnets mor, der har svaret, anvender vi kun denne besvarelse for barnet. Figuren viser, at forældrene i gennemsnit scorede 55,7 på skalaen ved opstarten af forløbet i Familiehuset. Ved afslutningen af forløbet scorede forældrene i gennemsnit 58,9 på skalaen. Dette kan indikere en positiv udvikling i den generelle trivsel for forældrene, men idet ændringen ikke er statistisk signifikant, kan vi ikke udelukke, at ændringen skyldes statistiske tilfældigheder. Ser vi på den gennemsnitlige trivsel i familien, så scorer forældrene i gennemsnit 54,8 point ved opstarten og 59,6 ved afslutningen af forløbet. Dette tyder igen på, at der kan være tale om en positiv ændring i den gennemsnitlige generelle trivsel, omend ændringen ikke er statistisk signifikant.

Figur 3.3 Trivsel hos forældre i forløb i Familiehuset, målt med WHO-5. Særskilt for alle deltagende forældre og gennemsnit for familien og for opstart og afslutning af forløbet. Gennemsnitlig score.

Note: Figuren er baseret på besvarelser fra 67 forældre i opstartsskemaet og 50 forældre i afslutningsskemaet. Disse fordeler sig på henholdsvis 36 og 30 familier.

Kilde: Spørgeskema til forældrene. Egne beregninger.

3.4 Ændringer i forældrenes generelle stressniveau

Spørgeskemaet til forældrene inkluderer også forældrereporteringsinstrumentet Parental Stress Scale (PSS). Spørgsmålene fokuserer bl.a. på forældrenes oplevelse af forældreskabet og den belastning, de oplever i forhold til at have børn. PSS anvendes til forældre til børn både med og uden kliniske problemer i alderen 0-18 år (Berry & Jones, 1995). I PSS måles der både på positive og negative elementer.

Positive elementer:

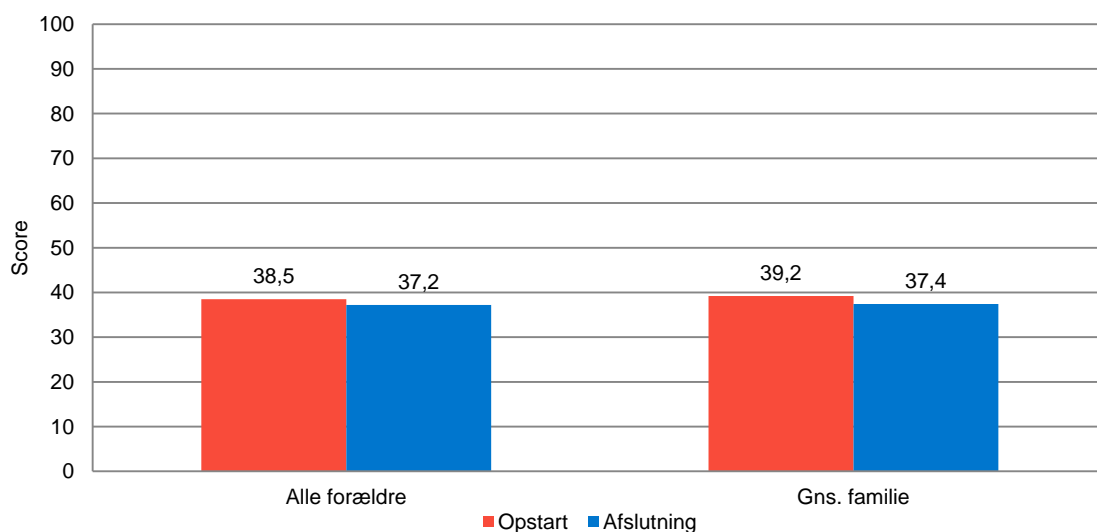
- Følelsesmæssige
- Berigende
- Udviklende.

Negative elementer:

- Ressourcekrav
- Mangel på muligheder
- Restriktioner.

Forældrene bliver spurgt, hvorvidt de er enige eller uenige i en række udsagn om deres generelle forhold til deres barn/børn. Svorskalaen udgøres af en 5-punkts Likert-skala (1 = meget uenig, 2 = uenig, 3 = hverken uenig eller enig, 4 = enig, 5 = meget enig). De otte positivt formulerede spørgsmål scores omvendt, således at den samlede score går fra 18 til 90. Høje værdier er et udtryk for et højere niveau af stress forbundet med forældreren. For denne skala er en lav score altså et udtryk for, at forældrene i højere grad trives i forældreren. Figur 3.4 viser forældrenes gennemsnitlige score på Parental Stress Scale.

Figur 3.4 Generelt stressniveau hos forældre i forløb i Familiehuset, målt med Parental Stress Scale. Særskilt for alle deltagende forældre og gennemsnit for familien. Gennemsnitlig score.

Note: Figuren er baseret på besvarelser fra 70 forældre i opstartsskemaet og 50 forældre i afslutningsskemaet. Disse fordeler sig på henholdsvis 36 og 30 familier.

Kilde: Spørgeskema til forældrene. Egne beregninger.

Figuren viser, at forældrene ved opstarten af forløbet i gennemsnit scorer 38,5 på skalaen, hvilket falder med 1,3 point til 37,2 ved afslutningen af forløbet. Ser vi på det gennemsnitlige stressniveau i familien, falder dette med 1,8 point fra 39,2 til 37,4 point fra opstarten til afslutningen af forløbet. Faldet i stressniveauet er ikke statistisk signifikant. Vi kan overordnet ikke konkludere, at der sker nogle ændringer i forældrenes generelle stressniveau over tid.

3.5 Ændringer i børnenes trivsel og adfærd

Til at måle børnenes trivsel og adfærd anvender vi det standardiserede screeningsredskab Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). SDQ afdækker emotionelle og adfærdsmæssige problemer, hyperaktivitet, relationer til kammerater og prosocial adfærd. Screeningsredskabet anvendes i mange lande, bl.a. Sverige og Storbritannien, hvilket muliggør sammenligninger på tværs af lande. Ved at bruge SDQ-spørgsmålene har vi mulighed for at sammenligne resultaterne med normtal for, hvordan almindelige danske børn scorer på SDQ-spørgsmålene. Idet gennemsnitsalderen for børnene i Familiehuset er knap 11 år, anvender vi normtallet for 10-12-årige, der er baseret på 6.559 besvarelser.¹

SDQ-skalaen er udviklet af Goodman (Goodman, 1997) og består af 25 spørgsmål, der måler fem aspekter af barnets eller den unges personlige styrker og svagheder. Skemaet dækker de følgende fire problemområder samt ét styrkeområde:

1. Emotionelle problemer
2. Adfærdsproblemer
3. Hyperaktivitet/uopmærksomhed
4. Problemer i forholdet til jævnaldrende
5. Sociale styrker.

SDQ er det samlede mål for sociale og psykiske problemer. Både inden for hvert område og samlet opnår barnet eller den unge en score, der indikerer henholdsvis normal adfærd, adfærd uden for normalområdet eller adfærd, der ligger i grænseområdet mellem de to (Goodman, 1997). Til hvert af de 25 spørgsmål er svarmulighederne "passer ikke", "passer delvist" og "passer godt". Hvert spørgsmål bidrager til scoren på de fire problemområder og det enkelte styrkeområde. Idet vi har besvarelser fra mellem én og tre personer for børnene, anvender vi den gennemsnitlige score fra forældrebesvarelserne.

Tabel 1.4 viser de gennemsnitlige scorer på de fem områder samt den totale SDQ-score. Derudover viser tabellen også ændringerne fra opstarten til afslutningen af forløbet. Tabellen viser også normtal fra danske børn. For emotionelle problemer, adfærdsproblemer, hyperaktivitet/uopmærksomhed og problemer i forholdet til jævnaldrende gælder det, at en høj score er udtryk for større problemer, mens en høj score i forhold til sociale kompetencer er positivt, da dette er udtryk for, at barnet har gode sociale kompetencer.

1. For mere om de danske normer, se <http://www.sdqinfo.com/norms/DanishNorms.html>

Tabel 3.4 Trivsel og adfærd hos børn i forløb i Familiehuset, målt ved forældrenes vurdering ved besvarelse af Strengths and Difficulties Questionnaire. Totalscore samt score særskilt for problem- og styrkeområder. Særskilt for opstart og afslutning samt normscoren for danske børn. Gennemsnit for familien.

	Normalt	Opstart	Afslutning	Ændring
Totalscore, vanskeligheder	5,6	15,3	10,9	-4,4 ***
Emotionelle problemer	1,7	4,6	2,8	-3,8 ***
Adfærdsvanskeligheder	0,9	2,9	2,0	-0,8 **
Hyperaktivitet/uopmærksomhed	2,1	5,0	4,3	-0,7
Problemer i forholdet til jævnaldrende	1	2,8	1,7	-1,1 ***
Sociale styrker	8,5	7,4	7,9	0,5
Antal familier		35	29	

Anm.: Normscoren for "The Strengths and Difficulties Questionnaire" (SDQ) er for de danske børn fordelt på drenge og piger, men en samlet score kan beregnes ved et gennemsnit af de to. Dette er antaget på baggrund af amerikanske data, hvor man har både drenge, piger og alle. Der passer det med, at "alle" er et simpelt gennemsnit af "piger" og "drenge".

Note: En negativ ændring indikerer, at scoren ved afslutningsskemaet er lavere end ved opstartsskemaet. Ved flere besvarelser for samme barn anvender vi gennemsnittet af alle besvarelser for barnet. *** = $p < 0,001$, ** = $p < 0,01$, * = $p < 0,05$.

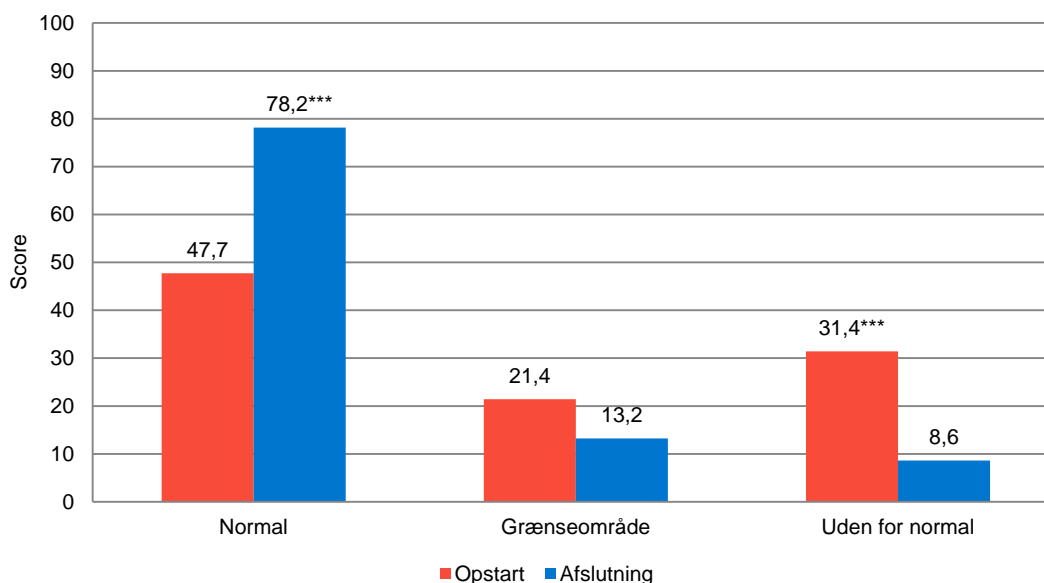
Kilde: Spørgeskema til forældrene. Egne beregninger.

Tabellen viser, at børnene, der deltager i forløb i Familiehuset, i alle kategorier scorer substantielt anderledes end normgruppen. Både hvad angår den totale score og scoren for problemområderne ligger de børn, der er været i et forløb i Familiehuset, højere end normen. På det sidste område angående sociale styrker scorer børnene i Familiehuset ved opstarten af forløbet lidt lavere end normen, hvilket indikerer et lavere niveau af sociale styrker.

Fra opstarten til afslutningen af forløbet nærmer børnene sig normgruppen på alle områder. Der er dog kun statistisk signifikante ændringer, når man ser på de emotionelle problemer, adfærdsvanskeligheder samt problemer i forholdet til jævnaldrende. At ændringerne er statistisk signifikante, betyder, at vi kan være relativt sikre på, at ændringerne over tid i børnenes trivsel og adfærd ikke skyldes statistiske tilfældigheder. Derudover scorer børnene ved afslutningen af forløbet i gennemsnit 4,4 point lavere på den samlede SDQ-skala. Dette er en væsentlig ændring i den gennemsnitlige score, hvilket indikerer, at børnene, efter at have været gennem et forløb i Familiehuset, udviser en højere grad af trivsel og lavere grad af problematisk adfærd. Der er dog, på trods af denne statistisk signifikante reduktion, stadig en forskel på den gennemsnitlige score og normscoren på 5,3 point. Dette vidner om, at børnene i gennemsnit stadig kan opleve at have sociale og psykiske problemer.

Figur 3.5 viser ændringerne i andelen af børnene, der ved opstart og afslutning placerer sig inden for normalområdet, i grænseområdet eller uden for normalen på SDQ. Helt overordnet kan børn med en score på 15 eller mindre betragtes som værende inden for normalområdet, mens børn, der scorer mellem 16 og 19, kan betragtes som værende i grænseområdet. Børn, der opnår en totalscore på over 20, betragtes som liggende uden for normalområdet.

Figur 3.5 Trivsel og adfærd hos børn i forløb i Familiehuset. Kategorisering af score fra forældrebesvarelse af Strengths and Difficulties Questionnaire i normalområde, grænseområde og uden for normalen. Særsilt for opstart til afslutning. Procent.

Note: Afrundet til nærmeste kategori. Figuren er baseret på besvarelser fra 36 familier i opstartsskemaet og 30 familier ved afslutningen. *** = $p < 0,001$, ** = $p < 0,01$, * = $p < 0,05$.

Kilde: Spørgeskema til forældre. Egne beregninger.

Figuren viser, at mens 47,7 pct. af børnene ved opstarten af forløbet lå inden for normalområdet, ændrer denne andel sig til 78,2 pct. ved afslutningen af forløbet. Derudover reduceres andelen af børn, der ligger uden for normalområdet, fra 31,4 pct. til 8,6 pct. hen over forløbet. Begge disse ændringer er statistisk signifikante. Der sker også en reduktion i andelen af børn, der ligger i grænseområdet, på 8,2 procentpoint (fra 21,4 til 13,2). Denne ændring er imidlertid ikke statistisk signifikant.

Overordnet kan det på baggrund af besvarelserne fra SDQ konkluderes, at en større andel af børnene ligger inden for normalområdet, ligesom en mindre andel befinder sig uden for normalområdet, efter at de har indgået i et forløb i Familiehuset.

3.6 Opsamling

Resultaterne fra spørgeskemaet viser, at forældrene er meget tilfredse med forløbet. Familierne fremhæver i den forbindelse særligt de redskaber, de får at arbejde med, som en vigtig del af det, der skaber positive resultater. Forløbet i Familiehuset har bidraget til, at forældrene nu ser barnet og svære situationer i et nyt, positivt lys. I forhold til fremtidige opmærksomhedspunkter nævner nogle af forældrene, at de godt kunne ønske sig større fleksibilitet omkring mødetidspunkter og en hurtigere behandlingstid.

Resultaterne viser et fald i forældrenes stress i forbindelse med forælderrollen og en forbedring i forældrenes trivsel ved forløbets afslutning. Derudover finder vi signifikante forbedringer i børnenes trivsel, målt ved SDQ. Der sker en signifikant forbedring af børnenes emotionelle problemer, et fald i omfanget af deres adfærdsvanskeligheder og i deres problemer med jævnaldrende. Ligeledes er der også signifikant flere af børnene, der ved afslutningen scorer inden for normalområdet, sammenlignet med ved opstarten.

Litteratur

Goodman, R. (1997): "The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note". *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 38, s. 581-586.

Berry, J.D. & W.H. Jones (1995): "The Parental Stress Scale: Initial Psychometric Evidence" *Journal of Social and Personal Relationships*. 12, s. 463-472.

Socialstyrelsen: Hvad er signs of safety?: (2017a) tilgængelig på:
<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-signs-of-safety>. Besøgt: 12-02-18.

Socialstyrelsen: Nettoliste over validerede instrumenter (2017b):
<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialstyrelsens-viden/metodestrategi/ny-validerede-instrumenter/ny-mappe-praesentation-af-instrumenterne/nettoliste>. Besøgt: 12-02-18.

**VIDEN I
VELFÆRD**

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD